

Farlige stoffer og materialer om bord i skibe

I denne pjece kan du læse om de forholdsregler, du skal tage for at undgå skadelige påvirkninger, når du arbejder med stoffer og materialer.

Det kan fx være stoffer og materialer der:

- **Anvendes** om bord (maling, afrensningsmidler mv.)
- **Dannes** ved arbejdsprocessen (svejerøg, udstødningsgasser, aerosoler fra højtryksrensning)
- **Transporteres** som last (olie- og benzinprodukter, korn og foderstoffer, asbest)

Viden om stoffer og materialer

For at du kan få den nødvendige viden om stofferne og materialerne, er det nødvendigt med følgende oplysninger:

- Sikkerhedsdatablad eller tilsvarende oplysninger, herunder oplysning om mærkning, kodenummer, grænseværdier mv.
- Arbejdspladsbrugsanvisning for de farlige stoffer og materialer, der anvendes.
- Arbejdspladsvurdering/risikovurdering for alle arbejdsprocesser, hvor der anvendes, dannes eller transporteres stoffer og materialer.

Få styr på kemien

Det er nødvendigt at gennemgå samtlige stoffer og materialer om bord for at få styr på kemien.

Du skal altid have en ajourført fortegnelse over de stoffer og materialer, der findes om bord. Du kan fx registrere dem ved at skrive dem på fortegnelsen bagerst i folderen.

Stoffer og materialer, der hyppigt skiftes, kan registreres selvstændigt. Det gælder fx stoffer og materialer, der føres i last.

Dernæst skal du kontrollere, om stofferne og materialerne er mærket korrekt og sikre, at der findes et sikkerhedsdatablad om bord. Hvis dette ikke er tilfældet, skal du skaffe oplysningerne. De er nemlig nødvendige, for at du kan planlægge og udføre arbejdet både sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt.

Det vil altid være en god ide at bede leverandøren eller afskiberen om et sikkerhedsdatablad eller tilsvarende oplysninger. Leverandøren må så fortælle dig, om stoffet eller materialet er farligt.

Erstatning (substitution)

Når den nødvendige viden om stofferne og materialerne er til stede, skal du vurdere, om det er nødvendigt at anvende netop disse stoffer og materialer. Det bedste er at erstatte med ufarlige eller mindre farlige. Ofte vil det være nødvendigt at inddrage rederiet og/eller Søfartens Arbejdsmiljøråd eller Fiskeriets Arbejdsmiljøtjeneste.

Arbejdspladsvurdering/risikovurdering

En arbejdspladsvurdering skal omfatte en kortlægning og vurdering af de arbejdsmiljøproblemer, der er på skibet, og en plan for, hvordan de løses ved:

- Erstatning ved anvendelse (fx indendørs maling – følg produktvalgsskemaet).
- Gennem indretning af arbejdspladsen (fx lukkede systemer, effektiv indkapsling og lokaludsugning ved afrensingskar).
- Ved brug af tekniske hjælpemidler og egnede arbejdsmetoder (fx vaskemaskine til afrensning af snavsede maskindele, fast installerede tankrensemaskiner).
- Brug af personlige værnemidler.

Løsningerne skal vælges ud fra denne prioriterede rækkefølge. Det bedste er altså at finde en erstatning for et farligt stof eller materiale, og den ringeste løsning er brug af værnemidler. Det kaldes ”forebyggelsesprincipperne”. Løsningerne skal angives i arbejdspladsvurderingen.

Når løsningerne er valgt, skal der udarbejdes en procedure for arbejdet – og der skal også foretages kontrol af, om løsningerne fungerer godt nok.

Du skal være opmærksom på, at der gælder ekstra krav til udarbejdelse af skriftlige arbejdspladsvurderinger/risikovurderinger for alle arbejdsprocesser, hvor der er risiko for påvirkning for farlige stoffer og materialer.

De ekstra krav der skal indgå er en beskrivelse af:

- Hvor farligt stoffet er, fx lokalirriterende, ætsende, hjerneskadende, kræftfremkaldende.
- Hvordan stoffet påvirker, fx hudkontakt, indånding.
- Hvor stor risiko for påvirkningen er, fx koncentrationen i luften, og i hvor lang tid, du er udsat.
- Hvordan der arbejdes med stoffet, og hvor stor mængden er.
- Hvordan forholdsreglerne virker, fx lokaludsugning.
- Eventuelle resultater af arbejdsmedicinske undersøgelser.
- Et stofs eventuelle grænseværdi.
- Oplysninger fra leverandøren – og evt. arbejdspladsbrugsanvisning.

En arbejdspladsvurdering skal ajourføres hver gang, der sker ændringer i arbejdet, eller hver 3. år.

Du kan se, hvordan man udarbejder en arbejdspladsvurdering i Søfartsstyrelsens pjece om Arbejdspladsvurdering.

Undgå påvirkning

Det er et vigtigt princip i forbindelse med stoffer og materialer, at du skal undgå unødigt påvirkning. Påvirkningen skal derfor nedbringes så meget som det er teknisk muligt, og grænseværdierne fastsat af Arbejdstilsynet skal overholdes.

Du skal først og fremmest planlægge og udføre arbejdet ved brug af de generelle forebyggelsesprincipper. Hvis det ikke fjerner faren, kan det komme på tale, fx at tilrettelægge arbejdet og arbejdsmetoderne, foretage teknisk kontrol samt bruge egnet arbejdsudstyr og materialer for at undgå eller begrænse udslip af farlige stoffer og materialer.

Hvis dette ikke giver tilstrækkelig beskyttelse, skal der løbende foretages målinger, især når du er i tvivl om, hvorvidt grænseværdierne kan overholdes.

Faren for brand og eksplosioner i forbindelse med tilstedeværelse af stoffer og materialer skal undgås ved følgende foranstaltninger:

1. nedsætte koncentrationen af brændbare stoffer og mængden af ustabile stoffer,
2. undgå antændelseskilder og uhensigtsmæssige omstændigheder, og
3. mindske de skadelige virkninger af evt. brand og eksplosion.

Instruktion og uddannelse

Inden du anvender farlige stoffer og materialer, skal du have set videoen ”God kemi om bord” og det tilhørende undervisningsmateriale udarbejdet af Søfartens Arbejds miljøråd.

Du skal have instruktion i den procedure, der er beskrevet i Arbejdspladsvurderingen.

Hvis du anvender et farligt stof eller materiale, skal du også have instruktion i arbejdspladsbrugsanvisningen.

Sikkerhedsdatablade og arbejdspladsbrugsanvisninger

Et sikkerhedsdatablad skal indeholde oplysninger om:

1. Handelsnavn og leverandør
2. Indholdsstoffer
3. Fareidentifikation
4. Førstehjælpsforanstaltninger
5. Brandbekæmpelse
6. Spild

7. Håndtering og opbevaring
8. Forholdsregler ved brug
9. Fysiske og kemiske egenskaber
10. Stabilitet og reaktivitet
11. Sundhedsfarlige egenskaber
12. Miljøoplysninger
13. Bortskaffelse
14. Transportoplysninger
15. Regler
16. Andre oplysninger

Ved anvendelse af stoffer og materialer skal disse oplysninger suppleres med oplysninger om, hvordan forholdene er om bord for punkterne 4, 5, 6, 7, 8, 13 og 16. Dette kaldes en arbejdspladsbrugsanvisning.

Du kan se, hvordan man udarbejder en arbejdspladsbrugsanvisning i Søfartsstyrelsens pjece ”Arbejdspladsbrugsanvisning ved arbejde med stoffer og materialer om bord i skibe”.

Du kan læse om reglerne om kemiske arbejdsmiljøproblemer i Meddelelser fra Søfartsstyrelsen A, kapitel II A.

Hvis du får brug for hjælp, kan du henvende dig til:

Søfartens Arbejdsmiljøråd
Tlf. 33 11 18 33 eller fax 33 11 14 60
e-mail: info@seahealth.dk

Fiskeriets Arbejdsmiljøtjeneste
Tlf. 75 18 05 66 eller fax 75 18 05 75
e-mail: post@f-a.dk

